

Landelijke duurzaamheidsagenda veiligheidsregio's

Voorwoord

De Kerngroep Duurzaamheid is in juni 2021 ontstaan nadat verschillende veiligheidsregio's aan hadden gegeven samen het onderwerp duurzaamheid te willen verkennen. Sindsdien is een aantal online netwerksessies georganiseerd. Er is nauw contact met de Vakraad Bedrijfsvoering en na een landelijke roadshow is deze duurzaamheidsagenda veiligheidsregio's opgesteld.

Allemaal omdat vanaf de eerste netwerksessie Duurzaamheid duidelijk werd dat het een onderwerp is dat leeft en waar iedereen op zijn eigen manier mee 'worstelt'. Uit een enquête eind 2021 bleek dan ook dat er behoefte is aan een landelijk duurzaamheidskader, kennisdeling en samenwerking. Deze enquêteresultaten gaven de Kerngroep Duurzaamheid de overtuiging dat samenwerking op zijn minst wenselijk is en de energie om hierin een aanjagende rol te vervullen.

Inmiddels zijn we twee jaar verder, heeft bijna elke veiligheidsregio van de Kerngroep Duurzaamheid gehoord en wordt er op verschillende manieren regelmatig contact met ons gezocht. De Vakraad Bedrijfsvoering ziet ook het belang van verduurzaming en wil hierin het voortouw nemen richting andere vakraden en de Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio's (RCDV). In september 2022 heeft de Kerngroep Duurzaamheid alle commandanten en directeuren een 'duurzame dinsdag-koffer' aangeboden. Aansluitend daarop is in een overleg van de RCDV gesproken over duurzaamheid en het belang van samenwerking.

Er is dus best veel bereikt in een vrij korte tijd en daar zijn wij trots op. Deze duurzaamheidsagenda voelt als een mijlpaal, terwijl het slechts een gezamenlijk startpunt is om écht aan de slag te gaan met verduurzaming. De tijd van voorbereiden is nu voorbij, het is tijd om te versnellen. Wij hebben er zin in!

Kerngroep Duurzaamheid,

Leonie Valentin (NIPV)

Kim Schamp (VRU)

Bart Segers (VRZW)

Bram Tromp (VRAA)

Mark Bos (VRG)

Jeannette Kruijthof (VRR)

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	4
2 Duurzaamheidsopgave	6
2.1 Wat is duurzaamheid?	7
2.2 Wet- en regelgeving	7
2.3 Verduurzaming van veiligheidsregio's	8
2.4 Landelijke ambitie	10
3 Duurzaamheidsthema's	11
3.1 Klimaat	12
3.2 Milieu	14
3.3 Circulair	16
3.4 Mens	19
4 Landelijke aanpak	21
5 Speerpunten en randvoorwaarden	25
6 Meten en monitoren	28

1 Inleiding

Op allerlei gebieden zien we de trend dat de samenleving steeds meer gericht is op duurzaamheid. De belangrijkste oorzaken hiervan liggen in de toenemende schaarste van fossiele energiebronnen, de toenemende milieubelasting en de gevolgen daarvan voor het klimaat, aldus de toekomstverkenning brandweer 2022-2030 van het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV).

Om de genoemde oorzaken positief te beïnvloeden en de sector veiligheidsregio's te verduurzamen is deze landelijke duurzaamheidsagenda veiligheidsregio's opgesteld. Een strategische ambitie op duurzaamheid, die afgeleid is van de landelijke duurzaamheidsdoelen van de Rijksoverheid. Met deze duurzaamheidsagenda wordt een belangrijke basis gelegd voor een efficiënte en effectieve samenwerking tussen veiligheidsregio's op het gebied van duurzaamheid.

Ambitie

“Samen verduurzamen wij de sector veiligheidsregio's door te werken met respect voor mens, natuur en milieu en in 2050 circulair en klimaatneutraal te zijn”.

Dit is de ambitie waar we als veiligheidsregio's naartoe werken aan de hand van vier duurzaamheidsthema's: klimaat, milieu, circulair en mens. Aan deze thema's zijn doelstellingen gekoppeld. Deze thema's en doelstellingen worden in dit document toegelicht, evenals de speerpunten die als uitgangspunt voor de uitvoering dienen en de randvoorwaarden die aangeven wat minimaal nodig is om de gestelde ambitie te bereiken.

De inhoud van deze duurzaamheidsagenda is tot stand gekomen door afstemming met de Vakraad Bedrijfsvoering in de vorm van een themabijeenkomst waarin onder andere input opgehaald is voor de duurzaamheidsthema's. Vervolgens zijn alle veiligheidsregio's uitgenodigd voor de roadshow Duurzaamheid. Deze roadshow bestond uit drie bijeenkomsten verspreid over het land. Medewerkers van veiligheidsregio's hadden tijdens deze bijeenkomsten de gelegenheid om aan te geven wat zij onder duurzaamheid verstaan, waar zij graag aan willen werken en wat zij nodig hebben om dat resultaatgericht te kunnen doen.

De verantwoordelijkheid om invulling te geven aan de landelijke ambitie en op welke manier, ligt bij elke veiligheidsregio afzonderlijk. De opgehaalde input heeft ertoe geleid dat de vraag 'wat' we gaan doen in dit document wordt beantwoord. De vraag 'hoe' beantwoordt iedereen voor zichzelf. Hiervoor is een gedetailleerd stappenplan opgesteld, dat als leidraad kan dienen om de landelijke duurzaamheidsagenda te vertalen naar een actieplan voor de eigen veiligheidsregio.

Door zich te commiteren aan de ambitie in deze duurzaamheidsagenda laten zowel de Vakraad Bedrijfsvoering als de RCDV zien duurzaamheid een belangrijk thema te vinden om landelijk samen aan te werken. Waar nu vooral de focus ligt op verduurzaming van de bedrijfsvoering, is het zaak de verduurzaming verder te brengen om uiteindelijk ook onze primaire spoedeisende hulpverleningstaak klimaatneutraal en circulair uit te kunnen voeren met respect voor mens, natuur en milieu.

2

Duurzaamheidsopgave

“Het klimaat verandert ongekend snel en de mens is daarvan de oorzaak (Intergovernmental Panel on Climate Change, 2021). Door de groei van de wereldbevolking en de welvaart blijft de vraag naar ruimte, brandstoffen, voedsel, mineralen, vruchtbare grond en water stijgen (KNMI, 2015). De toenemende vraag naar natuurlijke hulpbronnen verhoogt de druk op de ecologie van de aarde, terwijl de grenzen aan wat de aarde kan dragen extra onder druk komen door klimaatverandering en verlies van biodiversiteit. De gevolgen van klimaatverandering zijn ook in Nederland merkbaar: het wordt steeds warmer en we krijgen vaker te maken met extremer weer. De zeespiegel stijgt, stranden worden smaller en rivieren grilliger. Het risico op overstromingen groeit. We kampen ook met bodemdaling door langere droge periodes, de natuurkalender verschuift en de biodiversiteit neemt af. Het risico op grootschalige natuurbranden neemt daarmee ook toe” (Toekomstverkenning Brandweer 2022-2030 - NIPV).

‘Wij zijn de eerste generatie die de gevolgen van klimaatverandering aan den lijve ondervindt, en de laatste die er iets aan kan doen.’ Zo vatte Barack Obama de grootste uitdaging van deze tijd in 2014 in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties samen. Onze huidige manier van leven en consumeren is niet houdbaar op de lange termijn en daarom moeten we toewerken naar een duurzamere samenleving. Naast het feit dat de uitspraak van Obama duidelijk de urgentie benadrukt, biedt het ook perspectief. Wij kunnen nog iets veranderen om het tij te keren. Volgens een rapport uit 2022 van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) zijn de komende 10 jaar cruciaal voor wat betreft de gevolgen van klimaatverandering voor mens en natuur. Daarbij benadrukt het panel dat de tijd van keuzes voorbij is. We moeten alle zeilen bijzetten.

2.1 Wat is duurzaamheid?

Duurzaamheid is een breed begrip. Een van de oudste definities stamt uit 1987 van de VN-commissie Brundtland en formuleert duurzame ontwikkeling als 'Ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar te brengen'. Om dit te realiseren is een systeemverandering noodzakelijk. We moeten onze negatieve impact drastisch verminderen en in plaats daarvan waarde gaan creëren voor onze planeet en alles wat daarop leeft.

2.2 Wet- en regelgeving

Duurzaamheid is geen vrijblijvendheid meer, maar wordt aldoor breder afgedwongen in wet- en regelgeving. De Nederlandse overheid maakt haar beleid voortdurend duurzamer, zowel in ecologisch als sociaal opzicht. De twee belangrijkste pijlers onder dit beleid zijn:

- Klimaatakkoord van Parijs: waarin is afgesproken om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius, met een duidelijk zicht op 1,5 graden Celsius.
- Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties: toewerken naar een betere wereld (in 2030) door een einde te maken aan armoede, ongelijkheid en klimaatverandering.

De Rijksoverheid heeft zich aan deze doelstellingen geconformeerd en vertaald naar eigen beleid. Voorbeelden van dit beleid zijn het Nederlandse Klimaatakkoord, het Rijksbrede programma Nederland Circulair in 2050 en de natuurambitie Nederland Natuurpositief. Deze doelstellingen zijn echter nog niet altijd bindend en vertaald naar wet- en regelgeving. Voor een aantal specifieke onderwerpen is al wel duidelijke regelgeving, zoals: labelplicht om het energieverbruik van panden te verlagen, het Europese verbod op Single-Use Plastics (zoals wegwerpkoffiebekers) vanaf 2024 om de hoeveelheid wegwerpplastic te verminderen en meer plastic te recyclen, de Wet banenafpraak die de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt moet vergroten en de regeling werkgebonden personenmobiliteit die als doel heeft om werkgevers bewuste keuzes te laten maken over verduurzaming van personenmobiliteit en daarmee 1 megaton CO₂-reductie te realiseren tussen 2024 en 2030. Er is veel aandacht voor de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), die bedrijven met een bepaalde omvang vanaf 2024 verplicht om te rapporteren over duurzaamheidsrisico's en de impact op mens en milieu door hun onderneming. Vooralsnog is de CSRD niet verplicht voor overheidsorganisaties, maar dat is waarschijnlijk een kwestie van tijd.

De Kerngroep Duurzaamheid laat zich zoveel als mogelijk adviseren over aankomende wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid en communiceert hierover zodat veiligheidsregio's zich hierop voor kunnen bereiden, al dan niet gezamenlijk.

2.3 Verduurzaming van veiligheidsregio's

Binnen ons werk worden we steeds vaker geconfronteerd met de gevolgen van klimaatverandering. Zoals wateroverlast als gevolg van extreme regenval en meer natuurbranden als gevolg van aanhoudende periodes van droogte en warmte. Sommige consequenties van klimaatverandering zijn niet meer zomaar terug te draaien, bovendien moeten we ons voorbereiden op vergaande risico's van het veranderende klimaat en hierop de omgeving aanpassen. Daarom is klimaatverandering onlosmakelijk verbonden met de veiligheidsregio's.

Elke dag werken wij met passie, trots en plezier samen aan de veiligheid van burgers die binnen onze regio's wonen en verblijven. Het zorgdragen voor deze veiligheid, het bestrijden van incidenten, het beperken van gezondheidsschade en verstoringen van het dagelijks leven wordt steeds uitdagender naarmate de consequenties van klimaatverandering en sociale uitdagingen zich uitbreiden en heviger worden. Een deel van onze primaire taak verschuift daardoor naar de bestrijding van de gevolgen van klimaatverandering (aan de achterkant) waardoor veiligheid en duurzaamheid in elkaars verlengde liggen. Een relevante vraag hierbij is:

Wat doen wij als veiligheidsregio's zelf (aan de voorkant) om te verduurzamen en een positieve bijdrage te leveren aan een duurzame en dus veiligere samenleving?

Naast het feit dat klimaatverandering effect heeft op onze hulpverleningstaak, hebben veiligheidsregio's als overheidsinstellingen een maatschappelijke plicht en voorbeeldfunctie richting de samenleving. Wij zijn als sector een partner voor gemeenten, provincies en het Rijk om duurzaamheidsdoelstellingen te bereiken. Niet alleen op het gebied van huisvesting en mobiliteit, maar ook in het verduurzamen van opleidingen, risico- en crisisbeheersing en incidentbestrijding. Daarnaast worden thema's als duurzame inzetbaarheid, sociale veiligheid en diversiteit steeds belangrijker. Maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaam inkopen is geen leeg begrip meer maar maakt het verschil bij het behouden en werven van medewerkers en vrijwilligers.

2.4 Landelijke ambitie

Door landelijk input op te halen bij medewerkers van veiligheidsregio's in duurzaamheidssessies, ondersteund door een duurzaamheidsadviesbureau, is uiteindelijk in aansluiting op de doelen van de Rijksoverheid de volgende landelijke duurzaamheidsambitie geformuleerd voor veiligheidsregio's:

Samen verduurzamen wij de sector veiligheidsregio's door te werken met respect voor mens, natuur en milieu en in 2050 circulair en klimaatneutraal te zijn.

Omdat 2050 nog ver weg is, worden ook ambities gesteld op de korte termijn. Deze kortetermijnambities zijn ijkpunten om te beoordelen of we op koers liggen om met het collectief (alle veiligheidsregio's bij elkaar) de ambitie in 2050 te bereiken.

- **2025** CO₂-uitstoot van het collectief inzichtelijk.
- **2027** Collectieve CO₂-uitstoot met 30% gereduceerd ten opzichte zelf bepaald ijkjaar.
- **2030** Collectieve CO₂-uitstoot met 55% gereduceerd conform landelijke doelstellingen vanuit de Rijksoverheid (die 1990 hiervoor als ijkjaar gebruikt).

Door deze kortetermijnambitie worden veiligheidsregio's aangemoedigd om in actie te komen op een manier die bij hen past. Deze kortetermijnambitie gaat namelijk alleen over 'wat' we als collectief nastreven. Hoe CO₂ gereduceerd wordt, is ter invulling aan elke veiligheidsregio zelf.

3

Duurzaamheidsthema's

Duurzaamheid is een groot en veelomvattend onderwerp. Om daar focus in aan te brengen, werken we aan de hand van vier thema's aan de landelijke duurzaamheidsambitie. Deze thema's versterken elkaar en overlappen elkaar ook deels, maar kunnen soms ook schuren; circulaire producten hoeven bijvoorbeeld niet per definitie een CO₂-reductie op te leveren. Per thema wordt aangegeven aan welke maatregelen gedacht kan worden om te werken aan de landelijke duurzaamheidsambitie. Ook wordt per thema aangegeven aan welke SDG's de maatregelen bijdragen (voor veiligheidsregio's die met SDG's werken). Het gaat om de volgende vier thema's:

Klimaat

Milieu

Circulair

Mens

3.1 Klimaat

In 2050 zijn veiligheidsregio's klimaatneutraal. Dit deel van de ambitie komt terug in het duurzaamheidsthema klimaat, dat gaat over de opwarming van de aarde met o.a. als gevolg het stijgen van de zeespiegel, extreem weer en hevige droogte met grote gevolgen voor mens, natuur en milieu.

Klimaatverandering ontstaat mede door de uitstoot van broeikasgassen zoals CO₂. De inzet op het thema klimaat bestaat dan ook voornamelijk uit het voorkomen of minimaliseren van de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen om de klimaatverandering beheersbaar te houden (Rijksoverheid).

Rijksdoelen

- 2030: ten minste 55% CO₂-reductie ten opzichte van 1990.
- 2050: klimaatneutraal (geen uitstoot van broeikasgassen).

Doelstellingen veiligheidsregio's

- **CO₂-reductie:** met als doel 55% CO₂-reductie in 2030 (ijkjaar door regio's zelf te bepalen) en in 2050 CO₂-neutraal.
- **Energietransitie:** in 2050 zijn we klimaatneutraal. We zetten in op het verlagen van gebruik en hernieuwbare energie (bijvoorbeeld van Nederlandse bodem).
- **Duurzame mobiliteit:** mobiliteit is in 2050 emissieloos, vanaf nu kiezen wij voor de meest duurzame vervoersoptie.

Maatregelen

Voorbeelden van maatregelen die veiligheidsregio's kunnen nemen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen:

CO₂-reductie

- Minder afval produceren zodat minder afval de verbrandingsoven ingaat.
- Gebruik van virtual reality bij realistisch oefenen.
- Thuiswerken stimuleren.
- Vegetarische en veganistische producten aanbieden/afnemen (kantine/catering).

Energie

- Energieverbruik reduceren.
- Opwek en/of gebruik van hernieuwbare energie uit zon of wind.
- Energieneutraal bouwen.

Mobiliteit

- Inzet van emissieloze voertuigen zoals elektrische of waterstofvoertuigen.
- Gebruik van biodiesel voor voertuigen die nog niet elektrisch (beschikbaar) zijn (HVO100).
- Duurzame reiskostenvergoeding (stimulering gebruik fiets en OV).
- Dienstfietsen beschikbaar stellen voor dienstreizen.

SDG's op het gebied van klimaat

Het thema klimaat draagt bij aan:

En mogelijk ook aan:

3.2 Milieu

Wij werken met respect voor natuur en milieu. Dit deel van de ambitie komt terug in het duurzaamheidsthema milieu, dat gaat over het tegengaan van milieuverontreiniging, luchtverontreiniging en gebruik van schadelijke stoffen en pesticiden. Dit mede ter bescherming van de biodiversiteit. Maar ook het tegengaan van voedselverspilling en het verminderen van watergebruik vallen hieronder (PIANOo).

Het veranderende klimaat kan nadelig zijn voor onze gezondheid. Denk aan luchtwegproblemen door luchtvervuiling, of meer allergieën. Door veranderingen in temperatuur, vochtigheid en neerslag kunnen infectieziekten meer ruimte krijgen. Als we kijken naar biodiversiteit dan zien we nu al dat het groei- en bloeiseizoen eerder begint dan vroeger en dat leefgebieden van dieren en planten veranderen, bijvoorbeeld door hogere temperaturen. Daardoor sterven steeds meer dieren en plantensoorten uit of vertrekken zij uit hun leefgebied (Rijksoverheid).

Rijksdoelen

Beschermen en verbeteren van de leefomgeving is een plicht van de overheid, vastgelegd in de grondwet en verankerd in verschillende internationale conventies en verdragen. In de Europese Akte (1987) zijn de lidstaten overeengekomen dat de Europese Unie streeft naar: 'het behoud, de bescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu, de bescherming van de gezondheid van de mens en een behoedzaam en rationeel gebruik van natuurlijke hulpbronnen' (PIANOo).

Veel maatregelen die betrekking hebben op het milieu zijn opgenomen in milieuwetgeving (en vanaf 1 januari 2024 in de Omgevingswet), waarin geen 'hoog over' doelen zijn gesteld, maar die in het algemeen toeziet op 'de grootst mogelijke bescherming' van het milieu. Daarnaast wordt gewerkt aan het herstel van biodiversiteit aan de hand van verschillende programma's, zoals de natuurambitie Nederland Natuurpositief, het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Dit zijn visie- en inspiratiedocumenten zonder vastgestelde doelen.

Doelstellingen veiligheidsregio's

- **Biodiversiteitverlies:** beperken en herstellen, gezamenlijk onderzoeken wat daarvoor nodig is.
- **Schadelijke/toxische stoffen:** het gebruik hiervan beperken door hierop in te zetten bij de aanschaf van nieuwe producten.
- **Watergebruik:** verminderen door de mogelijkheden te verkennen om blussen met drinkwater af te schalen en veel meer gebruik te maken van regenwater of andere bronnen.
- **Bodem-, lucht- en watervervuiling:** tegengaan door gezamenlijk te onderzoeken welke middelen en methodes ingezet kunnen worden tijdens incidentbestrijding om hieraan bij te dragen.

Maatregelen

Hoewel er geen Rijksdoelen zijn waar veiligheidsregio's aan bij kunnen dragen vanuit hun duurzaamheidsambitie zijn er uiteraard wel milieuonderwerpen, zoals water, lucht en bodem, waar invloed op uitgeoefend kan worden.

Toxische stoffen

- Minder/andere schoonmaakmiddelen gebruiken.
- Onderzoek naar PFAS in blusschuim en andere middelen die we gebruiken.

Biodiversiteit

- Buitenterrein kazernes vergroenen.
- Groene daken aanleggen (verkoeling, isolatie en bevordering biodiversiteit).
- Insectenhotels, nestkastjes en/of bijenkorven plaatsen.

Bodem/lucht/water

- Niet/minder blussen met drinkwater (meer regen- en oppervlaktewater).
- Grijswatersysteem gebruiken in panden.
- Onderzoek naar meer duurzame blusmethoden (minder vervuiling van lucht, bodem en water).
- Realistisch oefenen verduurzamen.

SDG's op het gebied van milieu

Het thema milieu draagt bij aan:

En mogelijk ook aan:

3.3 Circulair

In 2050 zijn veiligheidsregio's circulair. Dit deel van de ambitie komt terug in het duurzaamheidsthema circulair, dat gaat over zo min mogelijk nieuwe grondstoffen delven en grondstoffen zo lang mogelijk gebruiken waardoor afval zo goed als niet meer bestaat.

Hiervoor heeft de Rijksoverheid, in het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023 - 2030, vier strategieën benoemd:

1. Grondstoffengebruik verminderen

Het verminderen van de Nederlandse grondstoffenvoetafdruk, zowel vanuit productie- als consumptieperspectief.

2. Grondstoffen substitutie

Het zoveel mogelijk vervangen van primaire grondstoffen door secundaire grondstoffen en duurzame hoogwaardige biograndstoffen. Of het gebruik van andere beschikbare grondstoffen met een lagere milieudruk.

3. Levensduurverlenging

Het aansturen op een maximale levensduur voor producten en onderdelen, onder meer door hergebruik, refurbishment en reparatie.

4. Hoogwaardige verwerking

Het verbeteren van schone, goed gesorteerde inzamelstromen en terugwinning van materialen om materialen tot op een gelijkwaardig niveau als het oorspronkelijke materiaal te recyclen.

Rijksdoelen

- 2050: Nederland 100% circulair (milieueffecten van de Nederlandse productie en consumptie vallen binnen de draagkracht van de aarde).

Doelstellingen veiligheidsregio's

- **Afwijzen:** afstappen van producten en materialen die niet noodzakelijk zijn.
- **Intensief productgebruik:** producten meer gebruiken door deze te delen met andere gebruikers of te huren voor incidenteel gebruik.
- **Hergebruik:** hergebruik van grondstoffen en materialen is het uitgangspunt tenzij het echt niet anders kan. 50% minder primair grondstoffengebruik realiseren in 2030 en volledig circulair zijn in 2050.
- **Materiaalkeuze:** we wegen de impact mee van onze materiaalkeuzes op het gebied van klimaat, circulariteit en arbeidsomstandigheden en kijken naar alternatieven zoals biobased materialen.
- **Lange levensduur:** we kijken bij de producten en diensten die we inkopen naar de Total Cost of Ownership (TCO), technische levensduur, of ze geschikt zijn voor meerdere levenscycli en of leveranciers zich inspannen om bij te dragen aan een betere wereld.

Maatregelen

Voorbeelden van maatregelen die veiligheidsregio's kunnen nemen om minder grondstoffen te gebruiken en minder afval te produceren:

Afwijzen

- Koop als dat mogelijk is geen producten meer die slechts eenmalig gebruikt kunnen worden.

Intensief gebruik

- Kijk of er zaken zijn die gedeeld kunnen worden met andere veiligheidsregio's of mensen/bedrijven in de omgeving.

Hergebruik

- Afval gescheiden inzamelen zodat reststromen zo hoogwaardig mogelijk hergebruikt kunnen worden.
- Gooi niet zomaar iets weg, bedenk welke mogelijkheden er nog zijn voor gebruik.

Materiaalkeuze

- Koop producten waar geen of zo min mogelijk schaarse materialen voor gebruikt zijn.
- Gebruik biobased bouwmaterialen.

Lange levensduur

- Producten alleen vervangen als het écht nodig is (dus niet omdat deze financieel afgeschreven zijn).
- Producten aanschaffen waarvan veel onderdelen gerepareerd of afzonderlijk vervangen kunnen worden.
- Vóór aanschaf nadenken over mogelijkheden van producten na gebruiksfase.
- Modulair bouwen.

SDG's op het gebied van circulariteit

Het thema circulariteit draagt bij aan:

3.4 Mens

Wij werken met respect voor de mens. Dit deel van de ambitie komt terug in het duurzaamheidsthema mens. Dit thema gaat niet alleen over ons (duurzame) gedrag, maar ook over ketenverantwoordelijkheid/Internationale Sociale Voorwaarden (ISV). Deze gaan over arbeidsomstandigheden, het verdienen van een leefbaar loon en bijvoorbeeld tegengaan van kinderarbeid. Veel van wat de overheid (en dus ook veiligheidsregio's) inkoop heeft zijn oorsprong in landen waar respect voor mensenrechten, goede arbeidsomstandigheden en een milieuvriendelijk productieproces niet vanzelfsprekend zijn. Door hier aandacht aan te besteden bij inkopen, kunnen leveranciers gestimuleerd worden om misstanden in hun ketens te voorkomen of aan te pakken (PIANOo).

Het thema mens gaat ook over inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, diversiteit en inclusie en duurzame inzetbaarheid van personeel. Onderwerpen die veelal belegd zijn bij de HR-afdelingen en daarom niet verder uitgewerkt worden in deze duurzaamheidsagenda.

Rijksdoelen

Op het gebied van Internationale Sociale Voorwaarden (ISV) heeft de Rijksoverheid geen doelen gesteld. Wel is het de (zorg)plicht van de overheid om de rechten van mens, natuur en milieu te beschermen en de plicht van bedrijven om die rechten te respecteren. Van bedrijven die in het buitenland opereren waar andere wetten en regels gelden wordt daarom verwacht dat zij Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO) en hun verantwoordelijkheid nemen voor een verantwoorde totstandkoming van producten en diensten in hun toeleveringsketens (PIANOo).

Doelstellingen veiligheidsregio's

- **Duurzaam gedrag:** het goede voorbeeld geven en daarmee het draagvlak vergroten, zodat we als sector onze verantwoordelijkheid nemen.
- **Ketenverantwoordelijkheid/ISV:** internationale productieketens verduurzamen door middel van het voorkomen of aanpakken van misstanden op het gebied van arbeidsomstandigheden, mensenrechten en milieu en het stellen van eisen aan onze leveranciers op het gebied van Internationale Sociale Voorwaarden (ISV).
- **Vitaliteit:** duurzame inzetbaarheid van medewerkers en diversiteit & inclusie zijn onderwerpen die passen bij het thema mens, maar omdat in veel regio's HR-afdelingen hier al langere tijd mee bezig zijn, komen deze onderwerpen niet terug in deze landelijke duurzaamheidsagenda.

Maatregelen

Voorbeelden van maatregelen die veiligheidsregio's kunnen nemen om met respect voor mensen te werken zijn:

Duurzaam gedrag

- Samenwerken op het gebied van duurzaamheid.
- Bewustwording op het gebied van duurzaamheid vergroten.
- Duurzaamheidssuccessen delen.
- Duurzaamheid onderdeel maken van planning-, control- en gesprekscyclus.

ISV

- Inkopen bij leveranciers die sociaal ondernemen.
- Bij inkopen leveranciers vragen om hun keten in kaart te brengen en eisen stellen op het gebied van ISV.

SDG's op het gebied van ISV

Het thema ISV draagt bij aan:

En mogelijk ook aan:

4

Landelijke aanpak

De Kerngroep Duurzaamheid heeft zichzelf ten doel gesteld om de samenwerking tussen veiligheidsregio's op het gebied van duurzaamheid te bevorderen. Zij heeft daarin een aanjagende rol die o.a. bestaat uit:

Samenbrengen van mensen

Samenwerking ontstaat meestal niet vanzelf. De Kerngroep Duurzaamheid inventariseert periodiek welke actuele duurzaamheidsvraagstukken er zijn en waar behoefte aan samenwerking is zodat verschillende veiligheidsregio's aan elkaar gekoppeld kunnen worden bijvoorbeeld in werkgroepen.

Delen van kennis

Om zoveel mogelijk kennis te delen, zorgt de Kerngroep Duurzaamheid dat relevante documenten online terug te vinden zijn in de groep Duurzaam ondernemen op Viadesk. Daarnaast worden regelmatig (online) bijeenkomsten georganiseerd.

Werkgroepen

Het doel van werkgroepen is om gezamenlijk kennis te ontwikkelen en te delen met alle veiligheidsregio's. De Kerngroep Duurzaamheid zal frequent oproepen doen voor samenwerking in werkgroepen. In elke werkgroep zitten altijd één of twee kartrekkers die de voortgang bewaken en de stand van zaken terugkoppelen aan de Kerngroep Duurzaamheid zodat samenhang tussen de werkgroepen en met de landelijke duurzaamheidsagenda geborgd blijft. De onderwerpen voor de werkgroepen worden op basis van behoefte gekozen. Om het traject op te starten stelt de kerngroep de volgende onderwerpen voor om aan samen te werken.

CO₂-voetafdruk

Om te weten aan welke knoppen je kunt draaien om de CO₂-uitstoot te verlagen, dient eerst in kaart gebracht te worden waardoor die CO₂-uitstoot veroorzaakt wordt.

Onderwerpen werkgroep:

- Welke data is nodig om een CO₂-voetafdruk te maken en welke tools kunnen daarbij ondersteunen?
- Wat zijn de ervaringen met het implementeren van een CO₂-managementsysteem (zoals de CO₂-prestatieladder)?

Duurzaam inkopen

Met elkaar kopen de veiligheidsregio's jaarlijks voor een bedrag van € 550 miljoen in. Met dat bedrag kunnen we impact maken bij onze leveranciers door duurzaamheidseisen te stellen aan hun producten/dienstverlening (CO₂-voetprint, circulariteit, ketenverantwoordelijkheid etc.).

Onderwerpen werkgroep:

- Duurzaam inkopen wat is dat/hoe doe je dat?
- Welke tools/modellen zijn bruikbaar bij duurzaam inkopen?
- Delen van best practices.
- Hoe zorgen we ervoor dat tijdens het inkoopproces duurzaamheid voldoende geborgd is?
- Welke productgroepen zijn laagdrempelig om duurzaam in te kopen en is er animo om gezamenlijk een duurzaam inkooptraject te starten?

Duurzaam vervoer

Op weg naar een klimaatneutrale sector is het nodig dat er andere keuzes gemaakt worden met betrekking tot mobiliteit. De CO₂-uitstoot van veiligheidsregio's zit voor een groot deel in het gebruik van voertuigen.

Onderwerpen werkgroep:

- Zijn elektrische voertuigen geschikt om in te zetten als piketvoertuigen en wat zijn de aandachtspunten daarbij?
- Hoe maak je een passend laadplan en -beleid en wat zijn de uitdagingen daarbij?
- Hoe geef je laadbeleid vorm (op het werk, (semi) openbaar en/of thuis laden)?
- Biedt de inzet van biodiesel (HVO100) uitkomst?

Mobiliteitsbeleid

Met duurzame mobiliteit bedoelen we (het stimuleren van) een toekomstbestendige manier van vervoer, waarbij onze verplaatsingen steeds minder CO₂-uitstoot veroorzaken.

Onderwerpen werkgroep:

- Hoe kunnen we de CO₂-uitstoot van woon-werk- en dienstreizen beperken?
- (Hoe) kunnen we collega's stimuleren gebruik te maken van duurzame vervoersmiddelen (fiets, OV, elektrische auto's) en daarmee de CO₂-uitstoot beperken?
- Hoe kunnen we dit ook arbeidsvoorwaardelijk borgen in de CAO?
- Welke ervaringen zijn er met deelmobiliteit.

Implementatie afvalscheiding

Binnen de circulaire gedachte bestaat afval niet. Wat afval is voor de één, is grondstof voor de ander. Het hoogwaardig inzetten van reststromen begint bij het scheiden van afval.

Onderwerpen werkgroep:

- Hoe implementeer je afvalscheiding binnen een organisatie?
- Wat zijn de ervaringen met afvalscheiding en het meten/terugbrengen van de hoeveelheid afval?
- Hoe werk je toe naar een afvalloze organisatie?

Verduurzaming vastgoed

Verduurzamen van vastgoed is een breed onderwerp. Van het afstellen van installaties, tot het isoleren en het volledig klimaatneutraal maken van een pand.

Onderwerpen werkgroep:

- Wat kunnen veiligheidsregio's doen om hun panden te verduurzamen?
- Welke best practices zijn er?
- Met welke aanpak is (snel) de meeste impact te bereiken?

Landelijke projecten

Bij landelijke projecten neemt de Kerngroep Duurzaamheid het initiatief om samen te werken of een onderwerp op te pakken dat van belang is voor alle veiligheidsregio's, waarbij kennisdeling altijd het doel is. Kennis waarmee veiligheidsregio's zelf of in werkgroepen mee aan de slag kunnen.

Concrete voorbeelden zijn:

- Inventariseren welke subsidies op het gebied van duurzaamheid aangevraagd kunnen worden.
- In kaart brengen van actuele en toekomstige duurzaamheidswetgeving en eventueel de implementatie daarvan.
- Inzetten van o.a. gamified learning om meer bewustwording en draagvlak te creëren op het gebied van duurzaamheid.
- Het aanbieden en toelichten van een stappenplan om de gestelde duurzaamheidsambitie te vertalen naar een actieplan voor de eigen veiligheidsregio.
- Het ontwikkelen van een dashboard om de voortgang op duurzaamheid van het collectief in kaart te brengen.

5

Speerpunten en randvoorwaarden

Om verduurzaming te kunnen versnellen is een aantal speerpunten van belang. Daarnaast is effectief verduurzamen alleen mogelijk als er invulling gegeven wordt aan de randvoorwaarden.

Speerpunten

Alleen ga je sneller, maar samen kom je verder! Hiervoor zijn de volgende speerpunten het uitgangspunt.

Samenwerken

Door krachten te bundelen kan verduurzaming versneld worden en hoeven niet alle 25 veiligheidsregio's zelf het wiel uit te vinden.

Kennisdelen

Ook het samenbrengen en delen van alle kennis die er al is op het gebied van duurzaamheid, zorgt voor versnelling. Daarnaast kan er veel kennis gedeeld worden die opgedaan wordt door te werken aan de gestelde landelijke duurzaamheidsambitie.

Benchmarken

Door te benchmarken kunnen we veel leren van elkaar en onze duurzaamheidsprestaties verbeteren.

Communiceren en bewustwording vergroten

Door te communiceren, zowel intern als landelijk, raken steeds meer collega's bekend met duurzaamheid en de daaraan gekoppelde thema's. Er is nog veel onbekendheid en ook

een gevoel van urgentie ontbreekt meer dan eens. Door te blijven delen wat er speelt op het gebied van duurzaamheid en collega's actief te betrekken kan de bewustwording en daarmee het draagvlak vergroot worden.

Prioriteren

Duurzaamheid heeft vaak geen prioriteit. Als de directie niet uitdraagt dat verduurzaming een speerpunt is, dan zal dat geen positief effect hebben op de motivatie van medewerkers en daarmee op de duurzaamheidsresultaten.

Randvoorwaarden

Elke veiligheidsregio dient zelf te voorzien in de randvoorwaarden, waarop in een aantal gevallen centrale/landelijke aanvulling noodzakelijk is.

Draagvlak

De belangrijkste randvoorwaarde is commitment vanuit de directie van elke afzonderlijke veiligheidsregio. Wanneer er geen sprake is van commitment, dan wordt vaak niet aan de overige randvoorwaarden voldaan. Dat maakt de kans op succes klein waardoor de doelstellingen en de ambitie buiten bereik blijven.

Draagvlak dient daarnaast niet alleen binnen de directie aanwezig te zijn, maar in de gehele organisatie. Verduurzamen is een 'taak' van iedereen en heeft vaak met gedrag te maken. Duurzaam gedrag aanmoedigen en medewerkers bewust maken van de noodzaak en de urgentie is nodig om voortgang te boeken.

Kennis

Kennis draagt bij aan draagkracht. Om te werken aan de gestelde ambitie is kennis vereist die (nog) niet altijd binnen veiligheidsregio's aanwezig is. Hier wordt voordeel behaald met kennisdeling, al dan niet in werkgroepen. Landelijk worden veel kennissessies (kosteloos) aangeboden op het gebied van duurzaamheid, bijvoorbeeld via (de buyer groups van) PIANOo.

Er kan ook behoefte zijn aan kennis die niet voor handen is. In dit geval kan kennis ingekocht worden door veiligheidsregio's zelf of door de Kerngroep Duurzaamheid ten behoeve van een landelijk project. Dit zou bijvoorbeeld ook kunnen betekenen dat kennis vergaard wordt door een opdracht te verstrekken aan een onderzoeksbureau.

Capaciteit

Zeker in aanvang vraagt werken aan duurzaamheid capaciteit binnen de organisatie. Collega's moeten wennen aan het feit dat er duurzame kaders zijn die meegenomen dienen te worden bij de uitvoering van hun werkzaamheden en moeten daar nog vertrouwd mee raken. Het is daarom belangrijk om collega's ruimte te geven om intern aan duurzaamheid te werken (bijvoorbeeld in een greenteam met collega's uit alle organisatieonderdelen), maar ook om deel te nemen aan de landelijke werkgroepen.

Budget

Verduurzamen vraagt om budget, in ieder geval om bovenstaande randvoorwaarden te realiseren. Samenwerking tussen veiligheidsregio's is van positieve invloed op de benodigde financiële middelen omdat kosten gedeeld kunnen worden. Het verdient wel de voorkeur om een landelijk budget beschikbaar te stellen voor de Kerngroep Duurzaamheid zodat zij haar aanjagende rol goed uit kan voeren. Daarnaast bepaalt elke veiligheidsregio zelf welk budget intern beschikbaar is voor het bevorderen van draagvlak, het verkrijgen van kennis en de inzet van capaciteit.

6 Meten en monitoren

Om inzicht te krijgen of we de juiste dingen doen om de doelstellingen te behalen als collectief, is meten en monitoren van belang. Hierin zit ook lerend vermogen; welke acties dragen bij aan de doelen en welke actie hebben niet of nauwelijks effect.

Uiteraard is het goed dat elke veiligheidsregio dat voor zichzelf doet, tenslotte heeft ook iedereen een eigen actieplan waarin ook acties op dit vlak zijn beschreven. Door te meten en te monitoren wat de kortetermijnacties opleveren kunnen middenlange- en langetermijnacties aangepast worden waar nodig. Maar ook landelijk gaan we rapporteren over de vorderingen die gemaakt worden op weg naar het realiseren van de duurzaamheidsambitie in 2050.

Acties Kerngroep Duurzaamheid:

- Aanbevelingen doen om de transitie te versnellen.
- Periodiek de voortgang van het collectief in beeld brengen.
- Een dashboard ontwikkelen om te kunnen meten en monitoren.
- Indicatoren vaststellen voor alle vier de duurzaamheidsthema's. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan:

Klimaat

CO₂-reductie

Circulair

Inzet hergebruikt materiaal

Milieu

Reductie gebruik drinkwater

Mens

Aandacht voor ISV
in aanbestedingen

Meer informatie?

Zie de groep **Duurzaam ondernemen** op **Viadesk** van Brandweer Nederland.

Nog geen account?

Vraag aan via één van de leden van de **Kerngroep Duurzaamheid**.

